

S Z Í N H Á Z

GODOT-RA LESVE

Beckett ágrólszakadtjai besúgók lettek. Akik hontalanok voltak, akik semmi és senki nélküli nincstelenek, koldusszegény szerencsétlenek voltak, mint Estragon és Vladimir Samuel Beckett művében, a *Godot-ra várva*ban, azok Drago Jančar darabjában, a *Godot-ra lesve*ben spiclik lettek. Ők is a Godot-t várják, mint Didi és Gogo Beckettnél, pontosabban lesik, csakhogy Franz és Josef Godot-ja semmiben sem hasonlít ahhoz, aki Beckett művéből fogalomná vált. Illetve csak annyiban hasonlít a két Godot, hogy mindkettő láthatatlan. De Beckett művében Estragon és Vladimir számára Godot tét, nem véletlenül lett fogalom, nem véletlenül azonosították egyes értelmezők istennel (God), a megváltóval is, Jančarnál viszont nem tét Godot, illetve csak *látszattét*. Igaz, hogy Franz és Josef, a két posztoló spicli szintén Godot-ra vár, arra a valakire, akinek a szemközti ház egyik ablaka mögött kellene megjelennie, s akit nekik megfigyelniük kell, de erről a Godot-ról szinte semmi lényegeset nem tudunk meg. Tény, ha feltűnne, ha Franz és Josef szakszerűen meglehetné, ha jelentést adhatna róla, számukra az jelenen é a sikert, de miért kell meglesni azt a bizonyos Godot-t, Godinát, Goldsteint vagy minek is hívják, erről semmit sem tudunk meg. Nem véletlen, hogy Franz és Josef jelenetekben át teljesen megfélekedzik arról, mi is a dolguk, meg sem említik azt a bizonyos Godot-t, Godinát vagy kicsodát, míg Estragon és Vladimir jeleneteiben, ha nem is beszélnek róla, ha név szerint nem is említik, Godot szelleme mindig felettük, a helyzetük, a reménytelen várakozás felett lebeg. Beckettnél Godot ha nincs is, mégis mindig jelen van, míg Jančar darabjában, annak ellenére, hogy név szerint talán többször említik, nincs jelen.

Ezért Jančar darabja csak messziről hasonlít Beckettéhez, minden párhuzam erőszakolt. Nemcsak a címmel történő utalás szerencsétlen és félrevezető, hanem az írói elképzelés is. Ettől függetlenül Jančar művében kétségtelenül vannak élvezetes, szellemes, jó részletek, de ez a darab egészen másról szól, egy egészen másik darab, olyannyira, hogy néhány véletlen párhuzamon kívül semmi, főleg lényeges közös vonás nincs a két mű között.

Vitathatatlan, hogy a *Godot-ra lesve* olyan szituációra épül, amely régóta, mostanság pedig különösen érdekes, aktuális: a mások lehallgatása, megfigyelése, a besúgás talán sohasem volt annyira valóság, mint napjaink Közép-Kelet-Európájában. S ugyanakkor a mindenhatóan hitt besúgók, a keretlegények, a botozók sohasem voltak annyira kiszolgáltatottak, mint éppen napjainkban. Érzésem szerint Jančart is, érthetően inkább ez a társadalmi és emberi realitás, ezek a kérdések foglalkoztatták, érdekelték, mint a Godot-várás.

Nála, nem a várás ténye drámai, mint Beckettnél, hanem inkább a két szereplő egymás közötti viszonya. Az, hogy Franz és Josef eljuttassák a főnök és a beosztott kapcsos-

Drago Jančar: *Godot-ra lesve*. Fordította Szilágyi Károly. Újvidéki Színház. Rendező: L'uboslav Majera. Dizlettervező: Juraj Fabry. Jelmez: Branka Petrović. Szereplők: Soltis Lajos, Bicskei István, Ábrahám Irén.

latát egy olyan helyzetben, amelyben náluknál talán senki sem kiszolgáltatottabb, amit az író kiválóan érzékelt az operarajongó lakástulajdonosnő felléptetésével. Ez a nő a maga természetes életöszönével, gesztusaival dedósokká fokozza le az önmagukat féltelmesnek gondoló, önnön fontosságukban semmiképpen sem kételkedő két férfiút.

Hogy valóban kétarcú műről van szó, amelyben a két szereplő helyzete, viszonya a fontos, nem pedig a Godot-lesés, igazolja L'uboslav Majera rendezése is az Újvidéki Színházban. Az előadásnak azok a jelenetei, amelyekben Franz (Bicskei István) és Josef (Soltis Lajos) egymás közötti viszonyának megannyi árnyalata mutatkozik meg, kiválóak, színészi szempontból nagyszerűek, példásan kidolgozottak, igazi színházi élményt jelentenek. Azok a jelenetek viszont, amelyekben azt a feladatot osztották ki nekik, hogy most tessék azt a bizonyos ismeretlent, Godot-t, Godinát vagy micsodát meglesni, amikor különféle készülékeket kapcsolgatnak, azok egyáltalán nem hitelesek, sőt zavaróan megjátszottak, mesterkéltek, áldrámaiságot példáznak. Vagyis a darab nem erről szól, hanem arról, amiről minden igazi dráma, két ember kapcsolatáról, amit ebben az adott esetben specifikussá tesz, hogy ez a két ember két besűgő. És ezt játssza el Bicskei meg Soltis – remekül. Egyszer úgy ültem, hogy perceként egészen közelről nézhettem a két kiszolgáltatott közül a kiszolgáltatottabb Josef – Soltis Lajos – szemét, ennek apró rezdülései, összehúzódsái, csillogása majd elborulása, ravasz felragyogása majd kiábrándult elsötétülése igazi drámára, emberi sorsra mutatott, csodálatos hitelességgel, Bicskei a „főnök” szerepében úgy érzékelteti fölényét, hogy érezzük közben szerencsétlenségét is. Mindketten mély emberi drámát játszanak el, Soltis – alkatából és szerepéből adódóan – több beleéléssel, Bicskei viszont – szerepéből következően – bizonyos distanciával, amely nemcsak pontos jellemzést ad, hanem kívülálló bírálat is. Felicita, a lakástulajdonosnő dramaturgiai funkcióra zsugorított szerepéből Ábrahám Irén formál néhány találó gesztussal, hanggal életet, hiteles, hús-vér alakot.

GEROLD László

K É P Z Ő M Ű V É S Z E T

CSERNIK ATTILA ILLUSZTRÁCIÓIHOZ

Korrekt konceptuális műveit ismerve, bizony, felkapja a fejét az ember Csernik Attila gyermekeknek szánt illusztrációi láttán. Az előbbieik józan, csöppnyit hideg kiszámítottsága, racionális, de – legalábbis tőlem – idegen világa után ezeknek a rajzoknak, vonalainknak, figuráinknak organikus élete, lelke van.

Olykor úgy tűnik, a gyermekkönyvkészítők és a gyermekkönyvfogyasztók között áthághatatlan fal magasodik. Azok számára, akiknek rögzített elképzeléseik vannak a legkisebbeknek szánt illusztrációkról, lehet, hogy különöseknak tűnnek Csernik illusztrációi, elsősorban azért, mert a színes-felületes díszletvilág helyett ráébredtenek bennünket arra, ami a szöveg mélyén rejlik, de nem vesszük feltétlenül észre, a nyestetlen fantáziára.